

WSPÓLNOTOWE OZNAKOWANIE EKOLOGICZNE W TURYSTYCE

Marta Najda-Janoszka

Uniwersytet Jagielloński

Streszczenie. Według koncepcji zrównoważonego rozwoju turystycznego każde przedsiębiorstwo turystyczne może funkcjonować zgodnie z filozofią proekologiczną, wdrażając odpowiednie procedury dotyczące gospodarki zasobami energii i wody, odpadami itd. Pozostaje kwestia komunikowania jednoznacznej informacji do partnerów biznesowych i klientów, który obiekt i w jakim zakresie realizuje politykę proekologiczną. Czytelnym nośnikiem tej informacji są oznakowania ekologiczne, w tym wspólnotowe oznakowanie ekologiczne. W artykule przedstawiono problematykę wykorzystania tego oznakowania i krajowych oznakowań ekologicznych w branży turystycznej na obszarze UE.

Słowa kluczowe: oznakowanie ekologiczne, turystyka, turystyka masowa

WSTĘP

Zrównoważony rozwój gospodarczy Unii Europejskiej oznacza nie tylko współbieżność polityki dynamicznego wzrostu gospodarczego i spójności społecznej, lecz również równoległe działania w sferze szeroko rozumianej ekologii. Ochrona środowiska naturalnego staje się dodatkowym składnikiem wiązki celów strategicznych podmiotów gospodarczych bez względu na ich przynależność sektorową. W przypadku branży turystycznej problem ekologii nie ogranicza się tylko do kontestowania turystyki masowej i propagowania destynacji w obszarach chronionych, charakteryzujących się bogactwem zasobów naturalnych. Hotele w miejskich aglomeracjach mogą również funkcjonować na płaszczyźnie ekoturystyki, wdrażając odpowiednie procedury dotyczące gospodarki zasobami energii i wody oraz odpadami. Pozostaje kwestia komunikowania jednoznacznej informacji do partnerów biznesowych i klientów, który obiekt i w jakim zakresie realizuje politykę proekologiczną. Czytelnym nośnikiem tej informacji są oznakowania ekologiczne, w tym wspólnotowe oznakowanie ekologiczne. Dlatego celem opracowania jest skonfrontowanie potencjału, jaki tkwi w tego typu oznakowaniach, z praktyką przedsiębiorstw turystycznych. W artykule przedstawiono problematykę wykorzystania

wspólnotowego oznakowania ekologicznego i krajowych oznakowań ekologicznych w branży turystycznej na obszarze UE.

TURYSTYKA MASOWA W KONCEPCJI TURYSTYKI ZRÓWNOWAŻONEJ

Turystyka jest dziedziną funkcjonującą w przekroju płaszczyzn ekonomicznej, społeczno-kulturowej i przyrodniczej. Tym samym sektor turystyczny nie tylko korzysta w sposób intensywny i ekstensywny z zasobów środowiska przyrodniczego i dziedzictwa kulturowego, lecz również wywiera ogromny wpływ na ich obecny i przyszły kształt. W dobie rosnącej świadomości ekologicznej ośrodkiem uwagi staje się drugie, mniej chwalebne oblicze turystyki, przede wszystkim w jej masowym wydaniu. W ramach literatury przedmiotu pojawiły się liczne argumenty dyskredytujące pozytywny obraz turystyki masowej [Gaworecki 2007, s. 59; Neto 2003, s. 216–217; Sasidharan i in. 2002, s. 163].

Coraz większa i dotkliwsza w skutkach ingerencja w zasoby naturalne i dziedzictwo kulturowe wymagała podjęcia zdecydowanych kroków w kierunku przywrócenia i zachowania równowagi między rozwojem gospodarczym, w tym sektora turystyki, a środowiskiem przyrodniczo-społecznym. W latach siedemdziesiątych ubiegłego stulecia powstała zatem nowa formuła zrównoważonego rozwoju (*sustainable development*), której idee odzwierciedlono pod koniec lat osiemdziesiątych XX wieku w ramach koncepcji turystyki zrównoważonej. Wspólny fundament koncepcji to podstawowa zasada, zgodnie z którą wzrost gospodarczy powinien następować przy zachowaniu równowagi między tempem reprodukcji zasobów środowiska a tempem zużycia tych zasobów [Jędrzejczyk 2001, s. 29].

Nowa koncepcja zrównoważonego rozwoju turystycznego stanowiła silny impuls do poszukiwania i upowszechniania nowych form turystyki, odmiennych od dotychczasowych, standardowych i dysfunkcyjnych na płaszczyźnie społeczno-przyrodniczej, propozycji turystyki masowej. Te nowe możliwości określono mianem turystyki alternatywnej [Gaworecki 2007, s. 60]. Niemniej jednak należy podkreślić, że koncepcja zrównoważonego rozwoju turystycznego nie powinna być traktowana w kategoriach polityki całkowitej eliminacji turystyki masowej i zastąpienia jej turystyką alternatywną. O ile turystyka alternatywna stanowi przeciwwagę dla masowej, to koncepcja turystyki zrównoważonej reprezentuje filozofię rozwoju całego sektora turystycznego, zgodnie z którą postawy i działania proekologiczne powinny charakteryzować każdy rodzaj turystyki, w tym masową [Niezgoda 2004, s. 81]. Biorąc pod uwagę podstawowe zasady turystyki zrównoważonej, można wskazać, że wobec każdego podmiotu gospodarczego, bez względu na jego wielkość, strukturę kapitału czy zasięg działania, można skutecznie kierować zalecenia, np. w zakresie zmniejszania ilości odpadów, oszczędzania wody i energii, stymulowania zachowań proekologicznych [Fenell 2008, s. 15]. Nawiązując do J. Clarka, można stwierdzić, że każdy rodzaj turystyki może skutecznie wdrażać zasady koncepcji zrównoważonego rozwoju turystycznego, jak również w przypadku każdego rodzaju turystyki istnieje ryzyko wypaczenia koncepcji, jeżeli w procesie zarządzania występują nieprawidłowości [Clarke 2002].

OZNAKOWANIA EKOLOGICZNE W TURYSTYCE

Szczególnymi instrumentami popularyzacji działań proekologicznych wśród przedsiębiorstw turystycznych oraz pobudzających świadomość proekologiczną klientów są oznakowania ekologiczne, stosowane do oceny zarówno jakości środowiska przyrodniczego (oznakowanie obszarów recepcji turystycznej), jak i ekologicznego oddziaływania na środowisko (oznakowania przedsiębiorstw).

Od początku lat dziewięćdziesiątych ubiegłego wieku, kiedy sformułowano globalne wytyczne w ramach Agendy 21, obserwuje się dynamiczny rozwój programów oznakowania ekologicznego na całym świecie. W ramach badań realizowanych przez ECO-TRANS (Europejska sieć specjalistów i organizacji turystycznych) w latach 2000/2001 dokonano analizy ponad 100 oznakowań ekologicznych funkcjonujących w różnych regionach świata [Voluntary... 2002]. Z kolei projekt badawczy FEMATOUR zrealizowany z inicjatywy Komisji Europejskiej w 2000 roku zawiera studium ponad 50 oznakowań ekologicznych wykorzystywanych w Europie do oceny obiektów zakwaterowania turystycznego. Biorąc pod uwagę szerokie spektrum produktów i usług turystycznych, liczba zróżnicowanych oznakowań ekologicznych funkcjonujących w ramach jednej branży turystycznej jest ewidentnie zbyt duża.

Wyodrębnia się trzy podstawowe funkcje programów oznakowania ekologicznego, a mianowicie [Sasidharan i in. 2002, s. 163]:

- 1) ograniczanie negatywnego wpływu turystyki na zasoby naturalne w obszarach recepcji turystycznej przez stymulowanie przedsiębiorstw turystycznych do osiągania wysokich standardów w zakresie wpływu ich działalności na środowisko przyrodnicze;
- 2) edukowanie turystów na temat wpływu ich zachowań i decyzji związanych z turystyką, a dzięki temu nakłanianie ich do sprzyjania przedsiębiorstwom przyjaznym środowisku przez dokonywane decyzje zakupu danych produktów i usług turystycznych;
- 3) opracowanie standardów dla produktów i usług turystycznych przyjaznych środowisku przyrodniczemu.

Rzeczywiste wypełnienie wskazanych powyżej funkcji, czyli funkcjonalność oznakowań ekologicznych, zależy od wielu czynników. Aby oznakowanie ekologiczne było uznane przez klientów, musi stanowić część składową określonego programu, który z kolei powinien być administrowany przez organizację o nieposzlakowanej reputacji. Bez tego formalnego zaplecza oznakowanie stanowiłoby tylko prosty chwyt marketingowy. Oznakowanie ekologiczne, tak jak inne oznaczenia jakości, powinno mieć precyzyjną techniczną definicję, transparentne kryteria oceny oraz skuteczne mechanizmy zapobiegające nadużyciom. Wymogi te mogą być spełnione przez zaangażowanie krajowych i międzynarodowych organizacji ds. standardów lub przez wypracowanie transparentnych procedur w zakresie certyfikacji i akredytacji [Font, Buckley 2001].

W ramach istniejących programów oznakowania ekologicznego formułowane kryteria oceny oddziaływania na środowisko można podzielić na dwie podstawowe kategorie, kryteria obligatoryjne i fakultatywne (tab. 1).

Tabela 1. Kryteria oceny oddziaływania działalności turystycznej na środowisko
 Table 1. Criteria for evaluating the impact of tourism on the environment

Kryteria obligatoryjne	Kryteria fakultatywne
– polityka ochrony środowiska	– klimat wewnętrzny w przedsiębiorstwie
– zasoby wody	– transport i ruch drogowy
– ścieki	– krajobraz i otoczenie
– energia	– projekt obiektu i konstrukcja, dziedzictwo kulturowe
– odpady stałe	– działania wspólne z lokalną społecznością na rzecz ochrony środowiska
– zanieczyszczenia powietrza	– działania w zakresie ochrony środowiska
– hałas	– odtworzenie zniszczonych składników środowiska
– komunikacja z klientami	– środki zapobiegawcze
– szkolenia pracowników	

Źródło: [FEMATOUR 2000, s. 67–68].

Source: [FEMATOUR 2000, p. 67–68].

Prawidłowo formułowane kryteria powinny w pierwszym rzędzie wynikać z dokładnej i rzetelnie przeprowadzonej analizy cyklu życia konkretnych usług i produktów oraz być zgodne z istniejącymi przepisami prawa w zakresie ochrony środowiska. Po drugie, poziom restrykcyjności kryteriów powinien być precyzyjnie i przezornie ustalony, aby zapewniać selektywność oznakowania, stymulując przedsiębiorców do osiągania wysokich standardów w zakresie oddziaływania na środowisko, jak również umożliwić uzyskanie oznakowania szerszemu gronu przedsiębiorstw [Buckley 2001, s. 22]. Zaobserwowano przy tym, że dużo większe wymagania, w sensie zarówno jakościowym, jak i ilościowym, występują w programach oznakowania ekologicznego o zasięgu krajowym i niższym. Łagodniejsze podejście reprezentują programy ponadnarodowe i międzynarodowe [FEMATOUR 2000, s. 67]. Istotne jest także to, aby w procesie ustalania kryteriów uczestniczyli wszyscy interesariusze, począwszy od przedsiębiorstw turystycznych, organizacji pozarządowych, lokalnych społeczności, ośrodków badawczych po organy władzy publicznej. Umożliwia to uwzględnienie specyfiki obszaru, na którym świadczona są określone usługi turystyczne. Przy tym ustalanie kryteriów jest w pewnym sensie procesem ciągłym, biorąc pod uwagę postęp techniczny, rozwój rozwiązań i wiedzy w zakresie ekologii, występuje konieczność okresowego aktualizowania ustalonych wcześniej kryteriów czy też poszczególnych wskaźników [Buckley 2001, s. 22; FEMATOUR 2000, s. 67].

W opinii R.C. Buckleya idealny program oznakowania ekologicznego powinien posiadać następujące wyznaczniki [Buckley 2001, s. 21]:

- globalnie rozpoznawana marka i proces audytu,
- lokalna implementacja,
- precyzyjnie sformułowane kryteria techniczne dla różnych rodzajów działalności turystycznej,
- stopień realizacji kryteriów wyznacza odpowiedni poziom oznakowania,
- wysoka transparentność procedur,
- publiczny dostęp do informacji dotyczących oznakowania i procedur.

Niestety, znaczna część szerokiego spektrum oznakowań ekologicznych w turystyce nie przejawia pełnej kompatybilności z przedstawionymi wyznacznikami. W konsekwencji ich funkcjonalność jest w dużym stopniu ograniczona, na co wskazują wyniki badań

[ISPRA 2009]. Ewidentnie słabe wyniki odnotowano w zakresie marketingu, badań rynkowych i edukacji klientów w zakresie wiedzy ekologicznej i oznakowań ekologicznych [ISPRA 2009, s. 59–60]. Warto zatem podkreślić, że kluczowy czynnik sukcesu programów oznakowania ekologicznego stanowią turyści, nabywcy przyjaznych, jak i obojętnych lub wręcz szkodliwych dla środowiska produktów i usług turystycznych. Wykorzystanie oznakowania ekologicznego przez klientów w dokonywanych wyborach zależy od [Buckley 2001, s. 21]:

- ich świadomości istnienia i znaczenia danego oznakowania,
- stopnia, w jakim klienci troszczą się o środowisko naturalne,
- postrzeganej różnicy w zakresie oddziaływania na środowisko między produktami oznakowanymi i nieoznakowanymi.

Jakkolwiek klienci wiedzą o istnieniu oznakowań ekologicznych, to wykorzystywanie ich procesie dokonywania zakupu nie jest satysfakcjonujące. Wśród przyczyn tego zjawiska wskazuje się na przytłaczającą liczbę i różnorodność oznakowań pod względem: definicji działalności, produktu i usługi poddanej procedurze oceny, stosowanych kryteriów, geograficznego zakresu oddziaływania, rodzaju instytucji finansujących, akredytujących, certyfikujących itp. [Lübbert 2001; Sasidharan i in. 2002; Sasidharan, Font 2001]. Istniejące programy wykazują skrajne różnice również w odniesieniu do sposobu punktacji i procedury przyznawania oznakowań. Na przykład program ECOTEL przewiduje odrębne logo dla każdej z pięciu opracowanych kategorii kryteriów, które z kolei oceniane są na trójstopniowej skali. Z kolei w ramach programu Green Globe 21 przedsiębiorstwo turystyczne może uzyskać oznakowanie już w momencie formalnej deklaracji, że zamierza przystąpić do programu [Sasidharan i in. 2002, s. 169]. Taka sytuacja powoduje nieczytelność informacji, której nośnikiem są oznakowania, podważa wiarygodność istniejących etykiet, ogranicza możliwość porównywania przedsiębiorstw, produktów i usług turystycznych pod względem ich działań proekologicznych [Lübbert 2001, s. 61–62]. Wydaje się zatem słuszne, podjęcie działań w celu wypracowania jednolitego standardu w zakresie oznakowań ekologicznych. Taki wysiłek podjęto w ramach Unii Europejskiej, a jego efektem jest unijne oznakowanie ekologiczne, przewidziane do zastosowania w różnych sektorach gospodarki, przy zachowaniu jednolitego logo.

WSPÓLNOTOWE OZNAKOWANIE EKOLOGICZNE

Wspólnotowy program oznakowania ekologicznego został utworzony Rozporządzeniem Rady 880/1992 zgodnie z celami i priorytetami zawartymi w piątym programie Wspólnot Europejskich w zakresie ochrony środowiska (*The Fifth Environmental Action Programme „Towards Sustainability”*), będącym europejskim odpowiednikiem Agendy 21. Cel programu zdefiniowano jako promocję produktów charakteryzujących się wysokim poziomem efektywności ekologicznej. Aktualnie obowiązujące warunki przyznawania oznakowania zostały określone w Rozporządzeniu 66/2010/WE Parlamentu Europejskiego i Rady oraz w szczegółowych decyzjach dotyczących poszczególnych kategorii wyrobów i usług.

W ramach wspomnianego Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 66/2010 z dnia 25 listopada 2009 r. w sprawie oznakowania ekologicznego UE (zastę-

pującego Rozporządzenie 1980/2000/WE) wprowadzono wiele zmian mających na celu usprawnienie i upowszechnienie wspólnotowego programu oznakowania ekologicznego. Najważniejsze elementy programu zostały ujęte poniżej w układzie wyznaczników idealnego programu oznakowania ekologicznego, które zostały sformułowane przez R.C. Buckleya.

Globalnie rozpoznawana marka i proces audytu. W celu upowszechnienia wspólnotowego oznakowania ekologicznego i zwiększenia jego rozpoznawalności zalecono obniżenie kosztów związanych z użytkowaniem oznakowania, uproszczenie procedur weryfikacyjnych, zintensyfikowanie działań promocyjno-edukacyjnych na poziomie lokalnym, krajowym i wspólnotowym. Wskazano również nową ścieżkę upowszechniania oznakowania w postaci krajowych planów działań w zakresie ekologicznych zamówień publicznych na produkty przyjazne środowisku. Ponadto, państwa członkowskie i instytucje Wspólnotowe zostały zobowiązane do działania na rzecz wzmocnienia spójności oraz promowania harmonizacji programu oznakowania ekologicznego UE oraz istniejących we Wspólnocie krajowych i regionalnych programów.

Lokalna implementacja. Każdy kraj członkowski powołuje jednostkę właściwą odpowiedzialną za prowadzenie procesu weryfikacji. Ponadto, aby zapewnić wiarygodność oznakowania, na jednostkę właściwą nałożono wymóg przeprowadzania weryfikacji po rejestracji celem eliminacji przypadków naruszania ustanowionych przepisów. Jednostki właściwe mają możliwość realizowania funkcji weryfikacyjnej w postaci wyrwykowych kontroli. Krajowe jednostki właściwe, tworzące Komitet Unii Europejskiej ds. Oznakowania Ekologicznego, uczestniczą również w opracowywaniu i zmianach kryteriów oznakowania.

Precyzyjnie sformułowane kryteria techniczne dla różnych rodzajów działalności turystycznej. Kryteria są opracowywane na podstawie najwyższego poziomu efektywności ekologicznej, jaki udało się osiągnąć weryfikowanej kategorii produktów i usług na rynku Wspólnoty. Formułowane kryteria muszą być przy tym zrozumiałe i łatwe w stosowaniu oraz powinny być oparte na dowodach naukowych, przy uwzględnieniu najnowszych osiągnięć technologicznych. Celem zachowania równowagi między restrykcyjnością kryteriów i orientacją rynkową kryteria obejmują jedynie najbardziej znaczące rodzaje wpływu produktu na środowisko w ciągu całego jego cyklu życia. Biorąc pod uwagę fakt, iż produkty i usługi oferowane są w obszarach o odmiennej specyfice, warunkach społecznych, środowiskowych, ekonomicznych, co może wpływać na możliwości skutecznego wypełniania kryteriów, przyjęto w ramach procesu formułowania kryteriów zasadę równego udziału interesariuszy, tj. jednostek właściwych, producentów, importerów, usługodawców, dystrybutorów, organizacji ekologicznych i konsumenckich. W rozporządzeniu przewidziano również możliwość poszerzania zestawu kryteriów o kryteria zawarte w krajowych programach oznakowania ekologicznego dla produktów nieuwzględnionych we wspólnotowym programie. Warunkiem jest, aby krajowy program był zgodny z wymogami oznakowań środowiskowych EN ISO 14024 typu I.

Stopień realizacji kryteriów wyznacza odpowiedni poziom oznakowania. W ramach wspólnotowego programu nie przewidziano możliwości stopniowania oznakowań. Każdy produkt lub usługa spełniająca sformułowane kryteria obowiązkowe i określoną część kryteriów fakultatywnych ma prawo uzyskać oznakowanie występujące w jednej formule.

Wysoka transparentność procedur. Publiczny dostęp do informacji dotyczących oznakowania i procedur. Procedury weryfikacyjne wspólnotowego programu oznakowania ekologicznego są jednolite w całej Unii Europejskiej. Procedury mają charakter jawny, zostały opublikowane jako załączniki do rozporządzenia. Istnieje oficjalna strona internetowa programu w ramach serwisu Unii Europejskiej (<http://ec.europa.eu/environment/ecolabel>), na której prezentowane są podstawowe informacje na temat programu, jego podstaw prawnych, finansowania, grup produktów, dla których sformułowano kryteria oceny, dane liczbowe w ramach analiz i raportów, informacje na temat inicjatyw dotyczących oznakowania podejmowanych w poszczególnych krajach członkowskich itd. Ponadto, jednostki właściwe w każdym kraju Wspólnoty prowadzą własny serwis informacyjny dotyczący programu, udostępniając jednocześnie dokumenty dla wnioskodawców w formie elektronicznej (w Polsce PCBC S.A.: <http://www.pcbc.gov.pl/ecolabel/>).

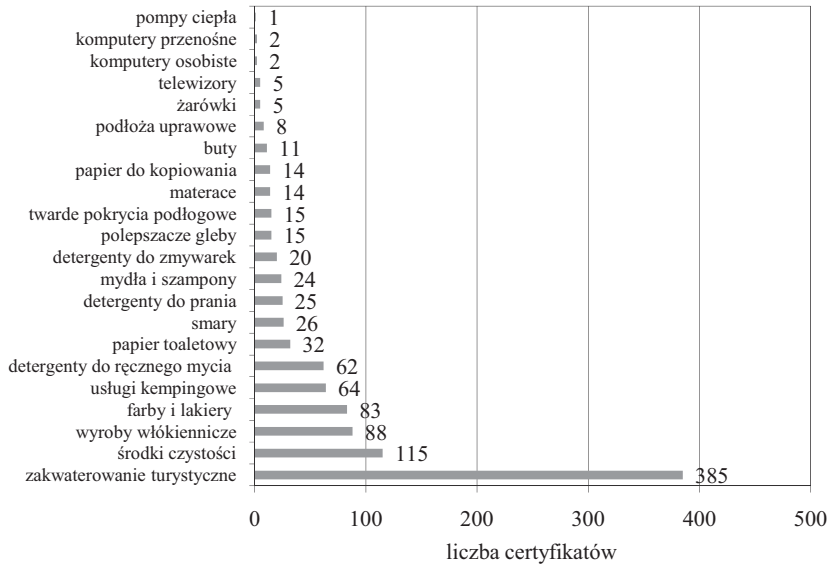
Reasumując, należy stwierdzić, że unijny program oznakowania ekologicznego dość dobrze odpowiada wyznacznikom idealnego programu zdefiniowanym przez Buckleya. Jedynie punkt dotyczący stopniowania oznakowań nie znalazł odzwierciedlenia w programie Wspólnoty. Niemniej jednak znaczna część przedstawionych powyżej działań wynika z regulacji zawartych w nowym rozporządzeniu, które weszło w życie w 2010 roku. Dlatego nie wszystkie zalecenia znalazły na chwilę obecną odzwierciedlenie w praktyce. Do oceny rzeczywistego funkcjonowania programu według zmienionych reguł niezbędne są efekty sformułowanych zaleceń, a na to trzeba czasu.

Dotychczasowa formuła programu miała kilka dość istotnych słabych stron, wśród których prym wiodły: skomplikowane procedury oceny, brak wyraźnej harmonizacji z krajowymi i regionalnymi programami oznakowania ekologicznego, nieskuteczne i zbyt ograniczone działania promocyjne i edukacyjne. Niemniej jednak należy zauważyć, że wspólnotowe oznakowanie ekologiczne staje się coraz bardziej rozpoznawalne, jak również obserwuje się systematyczny wzrost liczby wydawanych certyfikatów [FEMA-TOUR 2000, s. 23–31]. Porównanie liczby oznakowanych produktów i usług w przekroju grup pozwala stwierdzić, że wspólnotowe oznakowanie ekologiczne jest najbardziej popularne i rozpowszechnione w sektorze turystycznym w zakresie usług zakwaterowania turystycznego i usług kempingowych (rys. 1).

Wynik 385 certyfikatów na tle pozostałych grup produktów należy uznać za pozytywny. Jednakże, biorąc pod uwagę rozkład oznakowanych usług zakwaterowania turystycznego w przekroju poszczególnych krajów członkowskich, nie jest już tak optymistyczny (por. rys. 2). Włochy z wynikiem 205 w sposób zdecydowany deklasują pozostałe państwa. Satisfakcjonującą liczbę certyfikatów odnotowano w Irlandii, we Francji i w Austrii. W pozostałych krajach zakres wykorzystania oznakowania jest w zasadzie marginalny.

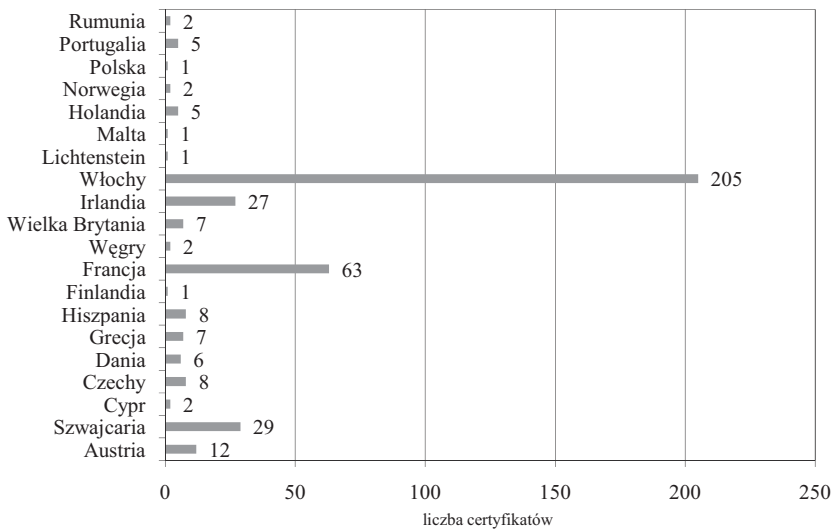
W przypadku pól namiotowych i kempingowych w ponad połowie krajów członkowskich nie odnotowano żadnego certyfikatu wspólnotowego oznakowania ekologicznego (por. rys. 3). Najwięcej oznakowanych usług występuje w Danii i we Włoszech.

Zakres wykorzystania wspólnotowego oznakowania ekologicznego w turystyce, jakkolwiek jest wyróżniający na tle innych zdefiniowanych grup produktów, to jednak dość ograniczony geograficznie. Wprowadzone modyfikacje w programie oznakowania powinny przyczynić się w znacznym stopniu do upowszechnienia oznakowania we wszystkich krajach Wspólnoty i zniwelowania występujących różnic w liczbie certyfikowanych usług turystycznych.

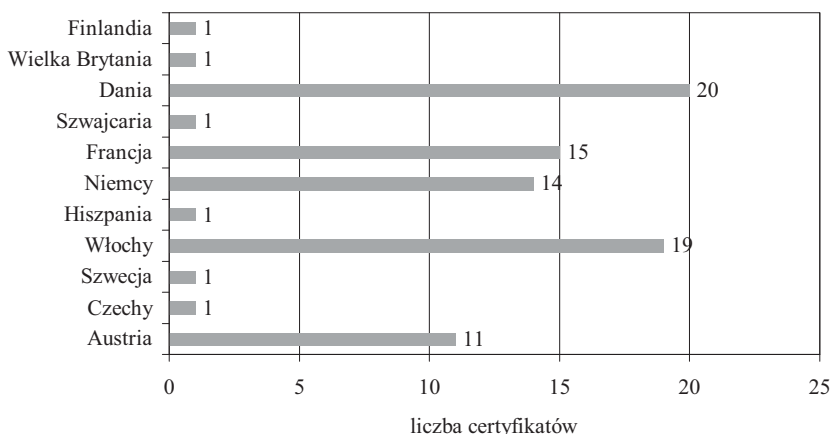
Rys. 1. Certyfikaty wspólnotowego oznakowania ekologicznego w przekroju grup produktów
 Fig. 1. EU eco-label certificates in cross-section product groups

Źródło: [http://ec.europa.eu/environment/ecolabel/about_ecolabel/facts_and_figures_en.htm].
 Source: [http://ec.europa.eu/environment/ecolabel/about_ecolabel/facts_and_figures_en.htm].

Rys. 2. Wspólnotowe oznakowanie ekologiczne zakwaterowania turystycznego – stan w 2010 r.
 Fig. 2. EU Eco-label for tourist accommodation – in 2010

Źródło: Opracowanie własne na podstawie [<http://www.eco-label.com>].
 Source: Based on [<http://www.eco-label.com>].

Rys. 3. Wspólnotowe oznakowanie ekologiczne pól namiotowych i kempingowych – stan w 2010 r.

Fig. 3. EU Eco-label campsites and camping – in 2010

Źródło: Opracowanie własne na podstawie [<http://www.eco-label.com>].

Source: Based on [<http://www.eco-label.com>].

PODSUMOWANIE

Implementacja zasad zrównoważonego rozwoju w turystyce powinna przejawiać się rozpowszechnieniem polityki proekologicznej wśród wszystkich podmiotów sektora, reprezentujących całe spektrum zróżnicowanych form działalności turystycznej. Szczególnymi instrumentami popularyzacji działań i postaw proekologicznych są oznakowania ekologiczne, stosowane do oceny zarówno jakości środowiska przyrodniczego (oznakowanie obszarów recepcji turystycznej), jak i ekologicznego oddziaływania na środowisko (oznakowania przedsiębiorstw). Mimo iż w każdym kraju Wspólnoty obowiązują przepisy prawa ochrony przyrody, to wdrażanie dodatkowych programów oznakowania ekologicznego jest w pełni uzasadnione. Podczas gdy normy zawarte w prawie ochrony przyrody mają charakter podstawowy i bezwzględnie obligatoryjny, to wymogi formułowane w ramach dobrowolnych programów oznakowania ekologicznego służą osiągnięciu przez podmioty gospodarcze najwyższych standardów efektywności ekologicznej. Niestety, ogromny potencjał, jaki tkwi w tego typu programach, nie znajduje pełnego odzwierciedlenia w praktyce. Funkcjonalność większości z przytłaczającej wręcz liczby programów, jakie funkcjonują na terenie UE, jak i na całym świecie, nie współgra z oczekiwaniami interesariuszy. Wspólnotowe oznakowanie ekologiczne również nie było wolne od niedociągnięć. Dotychczasowa formuła programu miała kilka dość istotnych słabych stron, wśród których prym wiodły: skomplikowane procedury oceny, brak wyraźnej harmonizacji z krajowymi i regionalnymi programami oznakowania ekologicznego, nieskuteczne i zbyt ograniczone działania promocyjne i edukacyjne. Niemniej jednak należy zauważyć, że wspólnotowe oznakowanie ekologiczne staje się coraz bardziej rozpoznawalne wśród turystów, jak również obserwuje się systematyczny wzrost liczby wydawanych certyfikatów. Ponadto, w 2010 roku weszło w życie nowe Rozporządzenie

Parlamentu Europejskiego i Rady, w którym dokonano pewnych istotnych modyfikacji w programie celem zwiększenia jego funkcjonalności. Wprowadzone zmiany dobrze wpisują się w model idealnego programu oznakowania ekologicznego dla turystyki, który sformułował Buckley. Niemniej jednak do oceny rzeczywistego funkcjonowania programu według zmienionych reguł niezbędne są efekty sformułowanych nowych zaleceń, a na to trzeba czasu.

PIŚMIENNICTWO

- Buckley R.C., 2001. Major Issues in Tourism Ecolabelling, [in:] Tourism ecolabelling: certification and promotion of sustainable management, Font X., Buckley R.C. (eds.) United Kingdom, CABI International.
- Clarke J., 2002. A synthesis of activity towards the implementation of sustainable tourism: ecotourism in different context. *International Journal of Sustainable Development*, Vol. 5, No 3.
- Feasibility and market study for a European Eco-label for tourist accommodations (FEMATOUR), 2000. European Commission, Amsterdam.
- Fennell D., 2008. *Ecotourism*. Great Britain, Cornwall, Routledge.
- Font X., Buckley R.C., 2001. *Tourism ecolabelling: certification and promotion of sustainable management*, United Kingdom, CABI International.
- Gaworecki W.W., 2007. *Turystyka*. PWE, Warszawa.
- Jędrzejczyk I., 2001. *Nowoczesny biznes turystyczny. Ekostrategie w zarządzaniu firmą*. PWN, Warszawa.
- Lübbert C., 2001. Tourism Ecolabels Market Research in Germany, [in:] Tourism ecolabelling: certification and promotion of sustainable management, Font X., Buckley R.C. (eds.) United Kingdom, CABI International.
- Neto F., 2003. A new approach to sustainable tourism development: Moving beyond environmental protection, *Natural Resources Forum* No 27.
- Niezgoda A., 2004. Problemy wprowadzania turystyki zrównoważonej w Polsce. *Studia Turystyczne*, nr 1.
- Sasidharan V., Sirakaya E., Kerstetter D., 2002. Developing countries and tourism ecolabels. *Tourist Management*, No 23.
- Tourist accommodation and camp site services. EU Eco-label award scheme, 2009. ISpra http://ec.europa.eu/environment/ecolabel/ecolabelled_products/categories/pdf/FinalReport-TAS.pdf
- Voluntary initiatives in Tourism – Worldwide Inventory and Comparative Analysis of 104 Eco-labels, Awards and Self-Commitments, 2002. ECOTRANS, WTO, www.world-tourism.org/sustainable/publications.htm
- <http://www.eco-label.com>
- http://ec.europa.eu/environment/ecolabel/about_ecolabel/facts_and_figures_en.htm

EU ECOLABEL IN TOURISM INDUSTRY

Abstract. According to the concept of sustainable tourism development each tourist company can practice environmental philosophy by implementing appropriate procedures for saving energy and water resources, waste management etc. However, it remains the question of communicating clear information to business partners and customers, which object and to which extent implements environmental policy. Eco-labels, including the EU eco-label, are useful means that can

convey the needed information. The article presents the problem of the EU ecolabel use, as well as other national ecolabels in the tourism industry across the EU.

Key words: ecolabels, tourism, mass tourism

Zaakceptowano do druku – Accepted for print 11.09.2010